

VEGAN BİR DÜNYA

Vegan Bir Dünya, Tobias Leenaert, (çev. İpek Kökeş), İstanbul, Yeni İnsan Yayınevi, 2020, ISBN: 978-975-2498-85-3.

Bahar BULUT* Mehmet ERKOL**

Article Info

Giriş

Tobias Leenaert tarafından yazılan *Vegan Bir Dünya* adlı kitabı Türkçeye İpek Kökeş çevirmiştir, eser Yeni İnsan Yayınevi tarafından 2020 yılında basılmıştır. Kitapta ilk olarak *Vegan Bir Dünya*'ya Övgü başlığı altında okurların yapmış olduğu övgülere yer verilmiştir. Devamında

ise kitap genel olarak Teşekkürler, Peter Singer'ın Önsözü ve Giriş bölümleriyle birlikte 6 bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Ayrıca kitabın hem ekleri hem de kaynakçası bulunmaktadır. Eklerde dâhil olduğu projeleri, blogları, internet sitelerini, podcastleri ve diğer kaynakları vermektedir. Kitapların referansları kaynakçada yer almaktadır.

Leenaert, Giriş: Veganköy'e Uzanan Yol başlığı altında kitap boyunca savunduğu fikirleri ve kavramları daha açık ifade edebilmek için Veganköy metaforunu kullandığını söyler. Ona göre Veganköy, bir dağın tepesindeki hayali bir kasabadır. Veganları bu köyde yaşayan insanlar olarak görür. Kendisinin ve vegan olan diğer insanların genel hedefinin, çok fazla insanı Veganköy'de yaşamaya ikna etmek olduğunu vurgular. Bu bağlamda insanların Veganköy'e ulaşabilmesi için belli adımlar belirler ve bu adımlar kitabın bölümlerini oluşturur.

Birinci bölümü Yönümüzü Bulmak olarak adlandırır. Bölümde insanların nerede olduklarını ve yolun sonunda nereye varmak istediklerini, gittikleri yolun yönünü belirlemeyi amaçlar. Bunun için özellikle vegan hareketinin pragmatizme ihtiyacı olduğunu ifade eder. İkinci bölümü Eylem Çağrısı olarak adlandırır. Birçok insanı değişime hazırlamak için insanlardan neler istenmesi gerektiğini inceler. Bu incelemeyi yaparken insanlara doğrudan kendi tabiriyle "Hemen Bize Katıl!" ifadesini kullanmaz. Veganköy'e ulaşabilmek için birçok farklı yol olduğunu, insanların bu yolculukta aşamalı olarak ilerleyebileceklerini, isterlerse gününbirlik ziyaretlerde bulunabileceklerini söyler (Leenaert, 2020, s. 23). Kitabın üçüncü bölümünü Görüşler olarak

Kitap Tanıtımı/ Book Reviews

Geliş Tarihi:23/01/2024

Kabul Tarihi:21/02/2024

Atf

Bulut, B.- Erkol, M. (2024). *Vegan Bir Dünya*. *Anasay* 27, 233-238.

* Doktora Öğrencisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Afyonkarahisar/ Türkiye, Bahar199.bb@gmail.com, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-2777-1775>

** Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Afyonkarahisar/ Türkiye, mehmeterkol1@gmail.com, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-1363-1894>

adlandırır. Vegan olmayan kişilerin, vegan olması için hangi sebeplerin kullanılabileceğinden bahseder. Vegan olmayan kişileri harekete geçirmenin en iyi yolunu bulmaya çalışır. Dördüncü bölümü Çevre olarak adlandırır. Bu bölümde Veganköy'e gitmek için yola çıkan insanların daha rahat ulaşabilmesi için yapılması gerekenlerden bahseder. Örneğin, yolları düzeltmek, insanlar için kulübeler yapmak, dinlenme alanları oluşturmak gibi metaforuna bağlı olan söylemleri ile Veganköy'e ulaşmayı kolaylaştırmaya çalışır. Beşinci bölümü Destek olarak adlandırır. Veganların, vegan olmayan insanları Veganköy'e tırmanmaya başlamaları için ve devamında pes etmemeleri için desteklemeleri gerektiğinden bahseder. Destekleme yaparken de insanlarla nasıl etkileşim içinde olunması ve nasıl iletişim kurulması gerektiğinin altını çizer. Son bölümü ise Sürdürülebilirlik olarak adlandırır. Bu bölümdeki genel hedef Veganköy'e ulaşan insanların orada kalmalarının devamlılığını sağlayabilmektir. Ayrıca veganların, vegan olmayanları Veganköy'e ulaştırmak için çaba gösterirken kendilerini nasıl yıpratmadan bunu sağlayabileceklerinden bahseder (Leenaert, 2020, s. 24).

Devamında karşımıza Terimler ve Kapsam Hakkında başlığı çıkmaktadır. Bu başlık altında kitapta kullandığı terimleri açıklar. Kitabın genel çerçevesinde, hayvanların acı çekmesinin ve öldürülmesinin tek sebebinin insanların yeme alışkanlığı olmadığından, ayrıca hayvansal tüketimin ve üretimin azaltılmasından bahseder. Bu bağlamda kullandığı *et* kelimesini, genellikle balık, süt ürünleri ve yumurta dâhil olmak üzere tüm hayvansal gıdaları içeren bir şekilde kullanır. *Et tüketimini azaltanlar* diyerek hayvansal gıdaları tüketmeyi azaltmaktan bahseder. *Veganlar*¹ ifadesinin *vejetaryenleri*² de kapsadığını ancak ikisi arasındaki fark önem teşkil ettiğinde vejetaryenleri ayrı bir şekilde ifade ettiğinin altını çizer. *Vegan hareketi* ya da *hayvan hakları hareketi* ifadelerini hayvanların öldürülmesini, acı çekmesini ve bu konudaki adaletsizliği en aza indirmek isteyen bir grup insanlar için kullanır. *Vegan hareketi* olarak gıda, giyim ve diğer amaçlar için hayvanları kullanmanın etik olmadığı inancıyla harekete geçen kişileri kapsar. Son olarak *insan olmayan hayvanlar* ifadesi yerine *hayvanlar* ifadesini kullanır (Leenaert, 2020, s. 26).

VEGAN BİR DÜNYA

Leenaert her bölümde oluşturmuş olduğu farklı bir soruya cevap arar. İlk bölümü oluşturan *Yönümüzü Bulmak* adlı başlık altında “Neredeyiz ve Nereye Gidiyoruz?” sorusuna cevap bulmaya çalışır. En genel tanımıyla, vegan hareketin olabildiğince çok hayvana yardım etmeyi amaçladığını ifade eder. Leenaert'e göre hayvanlara yardım etmenin üç yolu vardır (Leenaert, 2020, s. 27). Bunlar, hayvanların acı çekmesini olabildiğince azaltmak, öldürülmesini olabildiğince azaltmak ve son olarak adaletsizliği olabildiğince azaltmaktır. Üçüncü maddenin diğer iki maddeye göre biraz karmaşık olduğunu ifade eder. Çünkü Leenaert'e göre hayvanlara karşı türcü yaklaşım veya sözde hayvan haklarının ihlali gibi insanların hayvanlarla olan etkileşimlerinin bazıları zarar teşkil etmez. Örnek olarak ata binmeyi, bahçede yumurta tavuğu beslemeyi, kedi ve köpek bakmayı verir. Hayvanların tam olarak özgür olmamasının illaki onların zarar gördüğü anlamına gelmediğini vurgular ve hayvanların doğada özgür bir şekilde yaşarken de zaman zaman çok acı çekebildiklerini belirtir (Leenaert, 2020, s. 28). Leenaert bu bağlamda vegan bir dünyayı, hayvanların insanlar tarafından sebepsiz yere acı çektilmediği ya da öldürülmediği, insanlar ve hayvanlar arasındaki bazı ortak ve yararlı ilişkiler sürdürülse de hayvan kullanımının neredeyse tümüne son verildiği bir dünya olarak tanımlar (Leenaert, 2020, s. 28).

Bir sonraki adım ise, vegan hareketinin vegan olmayanlardan ne talep ettiğini incelemektir. İstenilenin iki farklı şey olduğunu ortaya koyar. İlk olarak, vegan olmayan insanların davranışlarını değiştirmeleri, hayvansal ürünlerin tüketimine son vermeleri beklenir. İkinci olarak da tutumlarını değiştirmeleri, hayvanları önemsediklerini için hayvansal gıda tüketimine son

¹ Vegan, bazı nedenlerle hayvan kökenli gıdaları ve diğer hayvansal ürünleri kullanmayı reddeden kişilerdir.

² Vejetaryen, etsiz beslenmeyi savunan fakat az miktarda da olsa süt ürünleri, yumurta, deniz ürünleri tüketen kişilerdir.

vermeleri istenir (Leenaert, 2020, s. 29). Bu bağlamda hem davranışın hem de tutumun önemli olduğunu altını çizer.

Leenaert yukarıda genel anlamda hedeflerini, hedeflere ulaşabilmek adına istemiş olduğu talepleri açıklar. Fakat bunların yanı sıra onun tabiriyle çok fazla “ettaş” olduğunu da belirtir. Ekonomik açıdan güçlü sektörlerin hayvansal gıda tüketimini desteklediğini ve devamlılığını sağladığını dile getirir. Ekonomik değer olarak inek, tavuk ve diğer hayvanları yetiştirerek para kazanan birincil üretim yapan insanları, hayvan yemi yetiştirenleri, çiftlik malzemesi üreten şirketleri, yetiştiricilere antibiyotik ve diğer ilaçları satan ilaç sanayisini, veterinerleri, gıda müfettişlerini, kesim tesislerini, taşımacılığı, süpermarket, restoranları ve yemek firmalarını hesaba katar. Bu duruma örnek olarak Norm Phelps’in yapmış olduğu araştırmayı aktarır. Phelps’in *Changing the Game* adlı kitabında, yetiştiriciliği, yetiştiricilik sonrası süreci ve perakende satışları da bir araya getirerek yalnızca ABD’de 2,74 trilyon dolarlık yıllık gelire ulaşıldığı yer almaktadır (Phelps, 2015, s. 45). Otomotiv sektöründe ise yalnızca 734 milyar dolarlık bir yıllık gelir elde edilebildiği yer almakta ve iki sektör arasındaki yıllık gelir farkına dikkat çekmektedir (Leenaert, 2020, s. 31). Bu bağlamda hayvan tüketiminin, kültürün ve ekonominin önemli bir parçası olduğu görülmektedir. Melanie Joy, insanların hayvanların tüketilmesini normal, doğal ve gerekli olduğunu düşünmesini ve hayvansal gıdaların güzel ve lezzetli bulmasını bu durumun nedeni olarak gösterir (Joy, 2010, s. 57). Hayvansal gıdalar doğal, gerekli ve lezzetli olarak görüldüğü için bu gıdalardan insanları tamamen vazgeçirme düşüncesi, vegan olmayan insanlar için anormal ve gereksiz gelmektedir.

İnsanlar Leenaert’e göre uyumlu varlıklardır. Genel anlamıyla vegan olmayan insanların sayısının fazla olması da veganlık için bir sorun teşkil eder. Leenaert toplumdaki uyumlu olma eğiliminin çok güçlü olduğunu belirtir. Uyumlu olma ihtiyacından kaynaklı olarak bazen insanların kendi görüşünden tamamen emin olmadığını söyler. Vejetaryen ve vegan olan insanların sürekli hayvansal gıdalar tüketildiğini gördüklerinde kendi düşüncelerini sorgulamaya başladıkları görülür (Leenaert, 2020, s. 33). Yalnızca çok az sayıda et yemenin sorun teşkil ettiğini düşündüğünden veya farklı davrandığından çoğu insanın davranışlarını değiştirme konusunda uzak durduğunu, hatta et yemenin etik bir konu olup olmadığını bilinçli olarak durup düşünmediğini vurgular (Leenaert, 2020, s. 34). İnsanların uyumlu olma ihtiyacına bağlı olarak hayvanları yemenin yanlış olduğu sonucuna varsa da farkında olunan şeyi uygulamaya koymanın kolay olmadığını özellikle belirtir.

Bahsettiği olumsuzluklara rağmen veganlığı savunanlar için önemli bir noktayı vurgular. Amaçlarının ve göstermiş oldukları mücadelenin diğer tüm uğraşlardan oldukça farklı olduğunu altını çizer. Veganların önceki mücadelelerinde kendilerini insan hakları meseleleriyle karşılaştıklarını fakat günümüzde bu durumun değiştiğini gösterir (Leenaert, 2020, s. 35). Farklı insanlar arasındaki benzerlik ve farklılıkları görmenin insanlar ve hayvanlar arasındaki benzer ve farklılıkları görmekten daha kolay olduğunu belirtir. Belki de asıl dışlananların hayvanlar olduğunu ifade eder (Leenaert, 2020, s. 36). Vegan hareketini “mağdurlar olmadan savaşmak” olarak tanımlar.

Son yıllarda veganlık sayısında bir artış gözlenmediği ve hayvan hakları hareketinin diğer türleri yeme arzusunun pek azaltmadığı görülür (Leenaert, 2020, s. 39). İnsanları sadece hayvanların yararı için vegan yapmaya çalışmak veya onlara türcü yaklaşmayı bırakmalarını söylemek yeterli olmayacaktır (Leenaert, 2020, s. 40). Kısacası hayvan hareketinin fazlasıyla pragmatik olması gerektiği düşünülür. Leenaert pragmatizmin zıttı olarak idealist kavramını kullanır. Pragmatizm ile idealizm arasındaki farkı “Etsiz Pazartesi”³ kampanyasıyla açıklamaya çalışır. “Etsiz Pazartesi” kampanyası, haftanın pazartesi günlerinin et yemeden geçirilmesini

³ Etsiz Pazartesi, vegan olmayan insanların vegan olmasını sağlamak adına yapılan bir kampanyadır. İnsanlardan haftanın bir günü hiç et yememeleri istenir. Et yemeyerek bir gününü geçiren insanların zamanla veganlığa geçebileceklerine inanılır.

sağlamak amacıyla yapılan bir kampanyadır. Örnek verilen kampanyayı pragmatistler kabul edilebilir bulur. Çünkü bazı durumlarda etkiyi ön plana çıkarmak ve geçici olarak ilkeyi askıya almak gerekebileceği konusunda daha ılımlı bir görüş taşırlar. Fakat idealistlere göre bu görüş yanlıştır. İdealistler açısından belirli bir amaca ulaşmak için ilkelerden taviz verilmemelidir. Daha sert kuralları vardır ve bu kurallara uyulmalıdır. Bu nedenle idealistler Etsiz Pazartesi'nin doğru olmadığını ve savunulmaması gerektiğini düşünürler (Leenaert, 2020, s. 41). Tüm bunlardan yola çıkarak idealistler, pragmatistlere satılmış olduklarını, amaçlarıyla uyuşmayan yollara başvurduklarını ya da giderek hedeften saptıklarını söyleyerek eleştirirler. Fakat Leenaert şu an pragmatik olma zamanı demekle ilerleyen zamanlarda idealist bir yaklaşımın söz konusu olacağını ifade eder. Vegan olmayan insanlara daha pragmatik yaklaşarak veganlığa yönlendirmeyi, sonrasında bir idealist yaklaşımı ortaya koymayı amaçlar.

Kitabın ikinci bölümü olan *Eylem Çağrısı* başlığı altında ise “İnsanlardan Ne Yapmalarını İstiyoruz?” sorusuna cevap aranır. Burada konu, aşamalı bir eylem çağrısının kullanılıp kullanılmayacağı etrafında şekillenir. Aşamalı Eylem çağrısına, daha az et yiyin, hafta içi et yemeyin, bir gün vegan beslenin gibi “sıklık”, daha az miktarda et yiyin gibi “porsiyonlar”, Ocak ayı boyunca vegan olun gibi “süre”, tavuk yemeye son verin gibi “yedğiniz ya da yemedğiniz hayvanlar”, daha insancıl, serbest dolaşan hayvanlar gibi “etin türü” adı altında aşamalar örnek olarak verilir. Leenaert'e göre bahsedilen tavizleri vermek suça ortak olmak değildir. Bu nedenle insanları veganlığa çekebilmek adına pragmatik yaklaşır ve tavizler verir. Vegan hareketinde de et tüketimini azaltanlar önemli bir rol oynar. Birkaç vegandansa et tüketimini azaltan birçok kişinin bir araya gelmesi sistemi daha hızlı değiştirebilir, bir arz-talep durumu oluşabilir. Et tüketimini azaltanlar sayıları çok fazla olmasından dolayı, hayvanları vejetaryenler ve veganlardan daha çok kurtarırlar. Normal bir şekilde et tüketenlerdense et tüketimini azaltanların vejetaryen ya da vegan olma ihtimalleri daha fazladır. Vejetaryen ya da vegan olmayı sürdüren insanların vejetaryenliğe veya veganlığa aniden değil, aşamalı olarak geçmiş olma ihtimali daha yüksektir. Bu anlamda daha az gerileme görülecektir.

Kitapta bahsettiklerini gerçekleştirebilmek adına Leenaert, et tüketimini azaltanların veganlığa geçmesini sağlayacak kapsamlı bir eylem çağrısının geliştirilmesi gerektiğini savunur. Bu eylem çağrısı, hem et tüketimini azaltan insanların dikkatini çeken, takip edilebilen ve inandırıcı hem de hayvanların acı çekmesini, öldürülmesini mümkün olduğunca azaltan bir çağrı olması gerektiğini vurgular (Leenaert, 2020, s. 56-60). Etkili eylem çağrısı dışında vegan kelimesinin çok kullanılmaması gerektiğini de söyler. İsimlerin bağlayıcı olduğunu bu nedenle veganlık, vegan, veganlar gibi isimler yerine vegan yemek gibi sıfatların kullanılmasını daha doğru bulur (Leenaert, 2020, s. 62). Özellikle doğrudan insanlara “Vegan olun!” şeklinde bir mesaj verilmemesi gerektiğini savunur.

Görüşler olarak adlandırdığı üçüncü bölümde “Değişim İçin Nasıl Harekete Geçiririz?” sorusuna cevap arar. İlk olarak Leenaert genel bir açıklama getirir. Vegan hareketin amacının mümkün olduğunca birçok kişinin Veganköy'e ulaşmasını sağlamak olduğunu, Veganköy'ün bir dağın tepesinde olduğunu ve insanların buraya tesadüfen ulaşmalarının mümkün olmadığını, bunun için bir motivasyonun gerekli olduğunu özellikle belirtir. İnsanların belirli inançlar doğrultusunda belirli davranışları sergilemesini ister. Hem isteğin gerçekleşebilmesi hem de insanların harekete geçmesi adına öne sürülen görüşlerde pragmatik davranılabileceğini de ekler (Leenaert, 2020, s. 73). Kendini vegan hareketinin bir parçası olarak kabul eden insanların çoğu, bir hayvanın acı çekmesini ya da yemek için öldürülmesini etik nedenlere bağlı olarak kabul etmezler. Bu nedenle hayvansal gıdaları tüketilmemesi gerektiğini, bunun yanı sıra eğlencelerde ve deneylerde de hayvanların kullanımının yanlış olduğunu belirtirler. Ahlaki endişelerin yanında çevre kirliliği ve hayvanların iklim değişikliğini hızlandırdığı konusunda da endişe duyarlar. Bu nedenle kalıcı değişikliği ahlaki görüşlerin getireceğine inanırlar. Fakat Leenaert çoğu vegana göre daha ılımlı yaklaşır ve insanların öncelikle davranışlarını değiştirmeyi amaçlar. Değişen davranışın zamanla tutumu da değiştireceğine inanır. Örnek olarak emniyet kemeri takma zorunluluğu ve kapalı alanlarda sigara içme yasağını gösterir (Leenaert, 2020, s. 82). İki durum

içinde öncelikle insanların karşı çıktığını fakat belli bir süreç sonrasında öncelikle davranışlarının değiştiğini sonrasında ise karşı çıkanların bu durumu desteklemeye başlayarak tutumların da değiştiğini söyleyerek kendi düşüncesini destekler. İnsanların davranışlarını değiştirmelerine yardımcı olabilecek etik olmayan her türlü görüşün kullanılabileceğini savunur (Leenaert, 2020, s. 87).

Leenaert *Çevre* olarak adlandırdığı dördüncü bölümde, davranış değişimini kolaylaştıran bir çevre oluşturulması gerekliliği üzerinde durur. Veganköy'e ulaşmak için uzun ve zor bir yolun olduğunu, bunu kolaylaştırmak için çevrenin de uygun hale getirilmesi gerektiğini ifade eder. Kolaylık sağlayan bir çevre oluşturulduğunda, bazen hiçbir çaba harcamadan ya da harekete geçirici neden gerektirmeyecek şekilde insanların değişimi kolaylaşır (Leenaert, 2020, s. 99). Çevreyi kolaylaştırmayı sağlayacakların ise genellikle alternatifler ve alternatifleri oluşturan şirketlerin olacağını söyler (Leenaert, 2020, s. 102-103). Leenaert'e göre bahsedilenlerin dışında uygun bir çevre oluşturmak için eğitimde ve yasada da değişikliklerin yapılması gerekir. Örneğin ABD'de birçok üniversitede, hastanede ve askeriyede HSUS'in (Humane Society Of The United States) Etsiz Pazartesi kampanyası uygulamaya çalıştığı ve milyonlarca insana vegan yemek verdiğini gösterir. Ayrıca HSUS'in iki günlük yoğunlaştırılmış bitkisel mutfak hazırladığını ve sekiz yüz aşçıya eğitim verdiğini ekler. Bunların yanı sıra Almanya ve Hollanda'da vegan yemekler pişirmeyi öğreten "Vegucation" adlı bir program geliştirildiği ve aşçılar için vegan yemek yarışmaları düzenlendiği gösterdiği örnekler arasındadır (Leenaert, 2020, s. 117).

Destek bölümü içerisinde Leenaert süreci destekleyici ve hızlandırıcı nasıl bir yol izlenebileceğini anlatır. En önemli adım vegan olmayan insanların, veganlar tarafından dikkatli bir şekilde dinlenilmesi gerektiğidir. İnsanları etkileyebilmenin en iyi yolunu iletişim kurmak olarak görür. Fakat bu iletişimi kurarken insanların vegan beslenmeyi alışkanlık haline getirmesi için zorlanmamasına dikkat edilmelidir. Etkilemenin veganların kendi doğrularını söylemekle ilgisinin olmadığını, bir yemekte neden vegan olduğunuz sorulduğunda hemen hayvanların acı çektiğinden bahsetmenin herkeste olumlu etki yaratmayabileceğini söyler (Leenaert, 2020, s. 135). Tamamen kitle merkezli bir etkileşim şeklinden bahseder. Kısaca veganlığın daha kucaklayıcı olması gerektiğini kitabın başından beri savunmaktadır. Leenaert vegan olanların vegan olmayanlarla daha ılımlı konuşmasını ve yaklaşmasını, idealist olmak yerine daha pragmatik olmasını, savunmasını ahlaki değerler üzerinden yaparak vegan beslenmeye geçişi zorlayıcı hale getirmemesini, karşısındaki kişiyi dinlemesini ve dinlediğini hissettirmesini, empati kurmasını, tartışmaktan ve kendini haklı çıkarmaya çalışmaktan uzak durmasını istemektedir (Leenaert, 2020, s. 159-163).

Sürdürülebilirlik adını verdiği beşinci bölümde "Devam Etmeyi Nasıl Başarabiliriz?" sorusunun cevabını sunar. Leenaert öncelikle vegan olanları vegan tutmayı ve aktivistleri etkin tutmayı amaçlar. Vejetaryen ve veganların büyük bir kısmının, yaklaşık %84'ünün, bir noktada vejetaryen ya da vegan olmayı bıraktıklarını bir kez daha vurgular (Leenaert, 2020, s. 184). Ona göre yeni bir müşteri bulmak yerine eldeki müşteriyi tutmak daha kolaydır. Bundan dolayı bencillik ya da zayıflık yüzünden veganlığı sürdürmenin çok zor olduğunu düşünenleri suçlamanın yanlış olduğunu belirtir ve bu insanları gerçekten dinlemek gerektiğini, endişelerini, sorularını azaltmaya çabalamak gerektiğini belirtir. Bu nedenle veganlık konusunda çok ısrarcı olunmamalı ve biz onlar diye bir ayırım yapılmamalıdır. Ahlak kuralları mutlaka önemlidir fakat sürekli öne sürülmesi zorunlu değildir. Veganlardan, vegan olmayan insanlar için olabildiğince veganlığı kolaylaştırması beklenir (Leenaert, 2020, s. 183-186). Aktivistler içinse vegan hareketinin bir depar atma yarışı olmadığını, uzun mesafe koşusu olduğunu söyler. Bunu söylemesinin sebebi ise aktivistlerin değişimlerin hızlı bir şekilde olmadığını gördüklerinde umutsuzluğa kapılmamalarıdır. Vegan hareketinin uzun vadede başarıya ulaşabileceğini yineler. Aktivistlere son olarak bir şeyler yapın, boş durmayın ve minnettar olun diyerek seslenir. Minnettarlığın insanı tüketmekten çok beslediğine inanır. Son olarak "Siz de bir hayvansınız!" vurgusu yapar (Leenaert, 2020, s. 190).

Yukarıda ifade edilenlerin yanı sıra Leenaert'e göre uygun bir çevre oluşturmak da değişimi beraberinde getirir. Çevrede değişiklikler yaparak, daha iyi ürünler geliştirerek, yerel kafeteryaları düzenleyerek, aşçılara eğitim vererek, fiyatları etkileyerek, yeni yasalar için lobiler oluşturarak değişimin kalıcı hale gelebileceğinden bahseder. Özellikle bu değişikliklerin daha çok insana ulaşmayı sağlayabilecek olan şirketlerin etkisiyle olabileceğinin altını çizer. Bu sebeple vegan hareketinin herkese açık bir hareket olması gerektiğini savunur. Bazı noktalarda hemfikir olunan herkesin vegan hareketin bir parçası olarak görür ve bu kişileri de müttefik olarak adlandırır (Leenaert, 2020, s. 181).

Görüldüğü üzere, vegan hareketinin öncelikle pragmatizme ihtiyacı olduğunu kitabın başından itibaren dile getirilir. Genel olarak yukarıda bahsedilen yol izlendiğinde başarıya ulaşmanın mümkün olabileceğine inanılır. Başarıya ulaştıktan sonra, pragmatizme olan ihtiyacın azalacağını ve idealist mesajların öne çıkacağını savunur. İnsanlara yaklaşırken ahlaki nedenleri öne sürmenin başarı sonrasında kolaylaşacağı, hayvan hakları savunucularının türcü davranışları gördüğünde bunları ifşa edebileceği, vegan insanların sayılarının artacağından dolayı doğrudan eylem ve yüzleştirmenin çok daha kolay olacağı, hayvanların fabrika çiftliklerinden kurtarmak için daha çok desteğin bulunabileceği bir sistemin oluşabileceğini öngörmektedir. İşte o zaman kullandığı Veganköy metaforunun uzak bir dağın tepesinde değil de yakın bir vadide olacağını söylemektedir.

Etik Beyan

“Vegan Bir Dünya” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu araştırma etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır. Kitap değerlendirmesi, Etik Kurulları Yayın Etiği Komitesinin (Committee on Publication Ethics – COPE) yazar, hakem ve editörler için belirtilen kurallardan yararlanılarak oluşturulmuş olan Anasay dergisi etik kuralları çerçevesinde yazılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Mali Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declared that there is no conflict of interest.

Financial Support: The author declares that this study has received no financial support.
